

POSTOFFICE COACHING

India Post Exam Preparation • PA/SA • Postman • Mail Guard • MTS • GDS

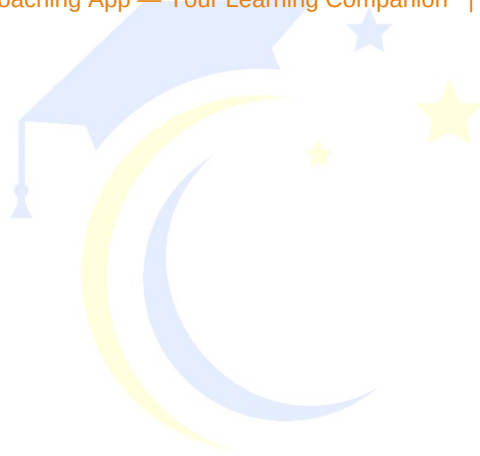
PO GUIDE PART I

পি.অ'. গাইড ভাগ I

Complete Bilingual Study Notes (English + অসমীয়া)

Topics: PO Guide Structure • Control & Hierarchy • Postal Circles • Base Circle • Postal Services Board • Training Institutions

Postoffice Coaching App — Your Learning Companion | 6283839926

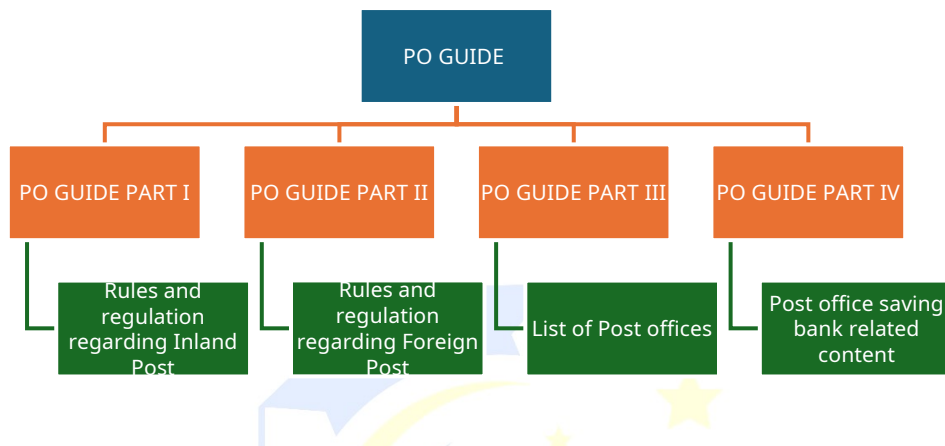
1. PO GUIDE — Overall Structure

1. পি.অ'. গাইড — সম্পূর্ণ গাঁথনি

1.1 The Four Parts of PO Guide

1.1 পি.অ'. গাইডৰ চাৰিটা ভাগ

- The **PO Guide** is divided into **four Parts (Part I to Part IV)**.
- Each Part covers a different area of postal rules.
- **PO Guide (পি.অ'. গাইড)** ক **চাৰিটা ভাগত (Part I ৰ পৰা Part IV)** ভাগ কৰা হৈছে।
- প্রতিটো Part-এ ডাক নিয়মৰ বেলেগ বেলেগ ক্ষেত্ৰ cover কৰে।

Part (ভাগ)	Subject Covered (English)	বিষয় (অসমীয়া)
PO GUIDE PART I	Rules and regulation regarding Inland Post	Inland Post (দেশৰ ভিতৰৰ ডাক) সম্পৰ্কীয় নিয়ম আৰু বিনিয়ম
PO GUIDE PART II	Rules and regulation regarding Foreign Post	Foreign Post (বিদেশী ডাক) সম্পৰ্কীয় নিয়ম আৰু বিনিয়ম
PO GUIDE PART III	List of Post offices	ডাকঘৰৰ তালিকা
PO GUIDE PART IV	Post office saving bank related content	Post Office Saving Bank (ডাকঘৰ সঞ্চয় বেংক) সম্পৰ্কীয় সামগ্ৰী

1.2 Seven Sections of PO Guide Part I

1.2 পি.অ'. গাইড ভাগ I ৰ সাতটা Sections

- PO Guide Part I is further divided into **Seven Sections (Section I to Section VII)**.
- PO Guide Part I ক আগলৈ **সাতটা Sections (Section I ৰ পৰা Section VII)** ত ভাগ কৰা হৈছে।

Section/ছেকচন	Name (English)	নাম (অসমীয়া)
SECTION I	GENERAL	সাধাৰণ (General)
SECTION II	LETTER AND PARCEL POST	চিঠি আৰু পাৰ্কেল ডাক (Letter and Parcel Post)

Section	ছেকচন	Name (English)	নাম (অসমীয়া)
SECTION III		OFFICIAL POSTAL ARTICLES	চৰকাৰী ডাক সামগ্ৰী (Official Postal Articles)
SECTION IV		PROHIBITED POSTAL ARTICLES	নিষিদ্ধ ডাক সামগ্ৰী (Prohibited Postal Articles)
SECTION V		MONEY ORDERS	মানি অৰ্ডাৰ (Money Orders)
SECTION VI		PHILATELY	ফিলেটেলি / ডাক টিকট সংগ্ৰহ (Philately)
SECTION VII		POSTAL LIFE INSURANCE	ডাক জীৱন বীমা (Postal Life Insurance)

PO GUIDE → PART I → SECTION I ... SECTION VII

PO GUIDE PART I

SECTION I

SECTION II

SECTION III

SECTION IV

SECTION V

SECTION VI

SECTION VII

GENERAL

LETTER
AND
PARCEL
POST

OFFICIAL
POSTAL
ARTICLES

PROHIBITED
POSTAL
ARTICLES

MONEY
ORDERS

PHILATELY

POSTAL
LIFE
INSURANCE

2. Clause 01: Control

2. ক্লজ 01: নিয়ন্ত্ৰণ (Control)

- The Department of Posts works under a **chain of control** that starts from the **Public**.
- Order of control: **Public** → **Government** → **Minister of Communication** → **Minister of State** → **Department of Posts**.
- Department of Posts এটা **নিয়ন্ত্ৰণৰ শৃংখলাৰ (chain of control)** অন্তৰ্গত কাম কৰে, যিটো **Public (জনসাধাৰণ)** ৰ পৰা আৰম্ভ হয়।
- নিয়ন্ত্ৰণৰ ক্ৰম: **Public (জনসাধাৰণ)** → **Government (চৰকাৰ)** → **Minister of Communication (যোগাযোগ মন্ত্ৰী)** → **Minister of State (ৰাজ্যিক মন্ত্ৰী)** → **Department of Posts (ডাক বিভাগ)**।

Public → **Government** → **Minister of Communication** → **Minister of State** → **Department of Posts**

2.1 Two Must-Remember Facts

2.1 দুটা অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ তথ্য

Pointবিন্দু	English	অসমীয়া
Establishment স্থাপনা	Post office was established on 01 October 1854 , when Lord Dalhousie was Governor General.	ডাকঘৰৰ স্থাপনা 01 অক্টোবৰ 1854 ত হৈছিল, যেতিয়া Lord Dalhousie (লৰ্ড ডালহৌজি) Governor General (গৱৰ্ণৰ জেনেৰেল) আছিল।
Headquarter মুখ্যালয়	Headquarter of India Post: Dak Bhawan, New Delhi	India Post ৰ মুখ্যালয়: Dak Bhawan (ডাক ভৱন), New Delhi

2.2 More Control & Headquarters Facts

2.2 নিয়ন্ত্ৰণ আৰু মুখ্যালয় সম্পৰ্কীয় অন্যান্য তথ্য

Point বিন্দু	English	অসমীয়া
Ministry মন্ত্ৰালয়	The Department of Posts comes under the Ministry of Communications .	ডাক বিভাগ যোগাযোগ মন্ত্ৰালয় ৰ অন্তৰ্গত।
Administrative Control প্ৰশাসনিক নিয়ন্ত্ৰণ	DoP is under the administrative control of the Director General Post, New Delhi . The Director General Postal Services is responsible for handling the operations of the Department.	DoP মহাসঞ্চালক ডাক, নতুন দিল্লী ৰ প্ৰশাসনিক নিয়ন্ত্ৰণত আছে। মহাসঞ্চালক ডাক সেৱা ই বিভাগৰ কামবোৰ চোৱাচিতা কৰাৰ বাবে দায়বদ্ধ।
Headquarter (with PIN) মুখ্যালয় (পিন সহ)	Headquarter of India Post: Dak Bhawan, New Delhi – 110001 .	ভাৰতীয় ডাকৰ মুখ্যালয়: ডাক ভৱন, নতুন দিল্লী – 110001 ।

Point বিন্দু	English	অসমীয়া
PLI Directorate পি.এল.আই. সঞ্চালকালয়	The Directorate of PLI is located at Chanakyapuri P.O. Complex, New Delhi – 110021 . The Director of PLI is at Kolkata .	PLI সঞ্চালকালয় চানক্যপুৰী পি.অ'. কমপ্লেক্স, নতুন দিল্লী – 110021 ত অৱস্থিত। PLI ৰ সঞ্চালক কলকাতাত আছে।
Controller of Foreign Mails বিদেশী ডাক নিয়ন্ত্ৰক	The office of the Controller of Foreign Mails is located at Mumbai .	বিদেশী ডাক নিয়ন্ত্ৰকৰ কাৰ্যালয় মুম্বাই ত অৱস্থিত।
First Airmail Flight প্ৰথম বিমান ডাক উৰণ	On 18 February 1911 , the world's first airmail flight took off from Allahabad to Naini , covering about 18 km across the river Ganges.	18 ফেব্ৰুৱাৰী 1911 ত পৃথিৱীৰ প্ৰথম বিমান ডাক উৰণ এলাহাবাদৰ পৰা নৈনীলৈ ৰাওনা হৈছিল, যিয়ে গংগা নদী পাৰ কৰি প্ৰায় 18 কিলোমিটাৰ দূৰত্ব অতিক্ৰম কৰিছিল।

3. Administrative Hierarchy of Department of Posts

3. ডাক বিভাগৰ প্ৰশাসনিক গাঁথনি (Hierarchy)

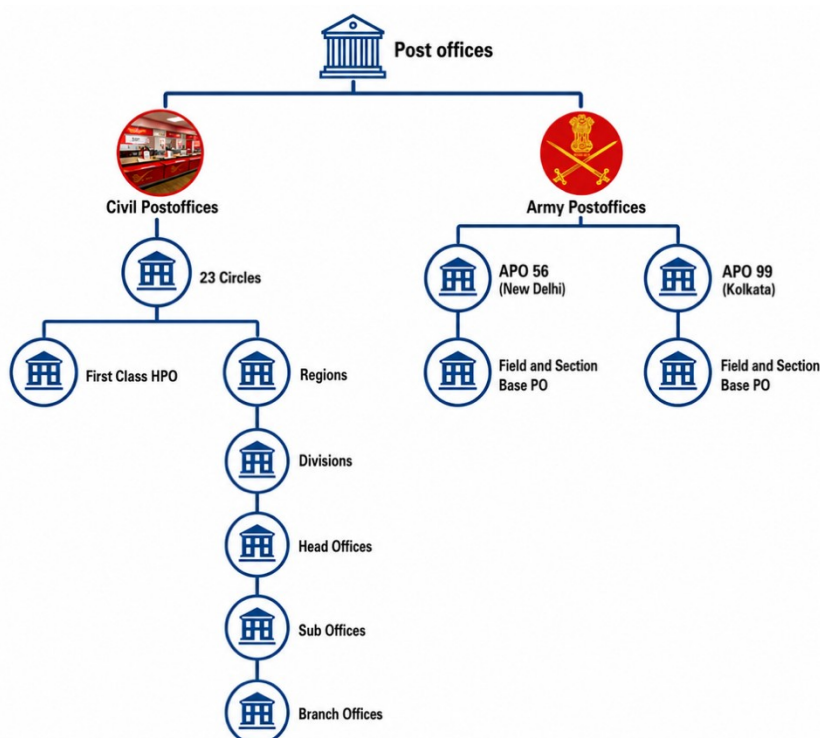
- Every administrative unit of the Department of Posts has a **head officer**.
- The hierarchy runs from the **Department of Posts** at the top down to the **Sub Division** at the bottom.
- Department of Posts ৰ প্ৰতিটো প্ৰশাসনিক ইউনিটৰ এজন **head officer (মুখ্য বিষয়া)** থাকে।
- এই গাঁথনি সকলোতকৈ ওপৰত **Department of Posts** ৰ পৰা আৰম্ভ হৈ সকলোতকৈ তলত **Sub Division (উপ-মণ্ডল)** লৈকে যায়।

Level / Unitস্তৰ / ইউনিট	Officer (Post)বিষয়া (পদ)	Designation of Headমুৰব্বীৰ পদবী
Department of Posts ডাক বিভাগ	Secretary সচিব	—
Department of Posts ডাক বিভাগ	Director General মহাসঞ্চালক	—
Circle চাৰ্কল	Chief Postmaster General (CPMG) মুখ্য পোষ্টমাষ্টাৰ জেনেৰেল	Circle Head (চাৰ্কল মুৰব্বী)
Region ৰিজন	Regional Postmaster General (PMG) ৰিজনেল পোষ্টমাষ্টাৰ জেনেৰেল	Regional Head (ৰিজন মুৰব্বী)
Division ডিভিজন	Supdt. of PO / RMS (অধীক্ষক ডাকঘৰ / RMS)	Division Head (ডিভিজন মুৰব্বী)
Sub Division উপ-মণ্ডল	ASPO / Inspector (সহকাৰী অধীক্ষক ডাকঘৰ / নিৰীক্ষক)	Sub Dn Head (উপ-মণ্ডল মুৰব্বী)

Department of Posts (Secretary → Director General) → Circle (CPMG) → Region (PMG) → Division (SPO/SRM) → Sub Division (ASPO/IPO)

4. Classification of Post Offices

4. ডাকঘৰৰ শ্ৰেণীবিভাজন

- **Post offices** are divided into two main groups: (a) **Post offices (civil)** and (b) **Army Post offices**.
- **Post offices (ডাকঘৰ)** ক দুটা মুখ্য গোটত ভগোৱা হৈছে: (a) **Post offices (চিভিল ডাকঘৰ)** আৰু (b) **Army Post offices (সেনা ডাকঘৰ)**।

4.1 Branch A — Civil Post Offices

4.1 শাখা A — চিভিল ডাকঘৰ

- Post offices → **23 circles**.
- From 23 circles the structure splits into **First Class HPO** and **Regions**.
- Regions → **Divisions** → **Head offices** → **Sub offices** → **Branch offices**.
- Post offices → **23 circles (23 চাৰ্কল)**।
- 23 circles ৰ পৰা আগলৈ গাঁথনি **First Class HPO** আৰু **Regions (বিজন)** ত ভাগ হয়।
- Regions → **Divisions (মণ্ডল)** → **Head offices (মুখ্য ডাকঘৰ)** → **Sub offices (উপ ডাকঘৰ)** → **Branch offices (শাখা ডাকঘৰ)**।

4.2 Branch B — Army Post Offices

4.2 শাখা B — সেনা ডাকঘৰ (Army Post Offices)

- Army Post offices are of two types: **APO 56 (NEW DELHI)** and **APO 99 (KOLKATA)**.
- Under these come **FIELD POST OFFICES** and **SECTION BASE P O**.
- Army Post offices দুই প্ৰকাৰৰ: **APO 56 (NEW DELHI)** আৰু **APO 99 (KOLKATA)**।
- ইয়াৰ অন্তৰ্গত **FIELD POST OFFICES (ফিল্ড পোষ্ট অফিচ)** আৰু **SECTION BASE P O** আছে।

Army Post Office সেনা ডাকঘৰ	Location স্থান	Remember মনত ৰাখক
APO 56	NEW DELHI (নতুন দিল্লী)	56 → New Delhi
APO 99	KOLKATA (কলকাতা)	99 → Kolkata

4.3 Army Post Offices — CBPO Names & PIN Codes

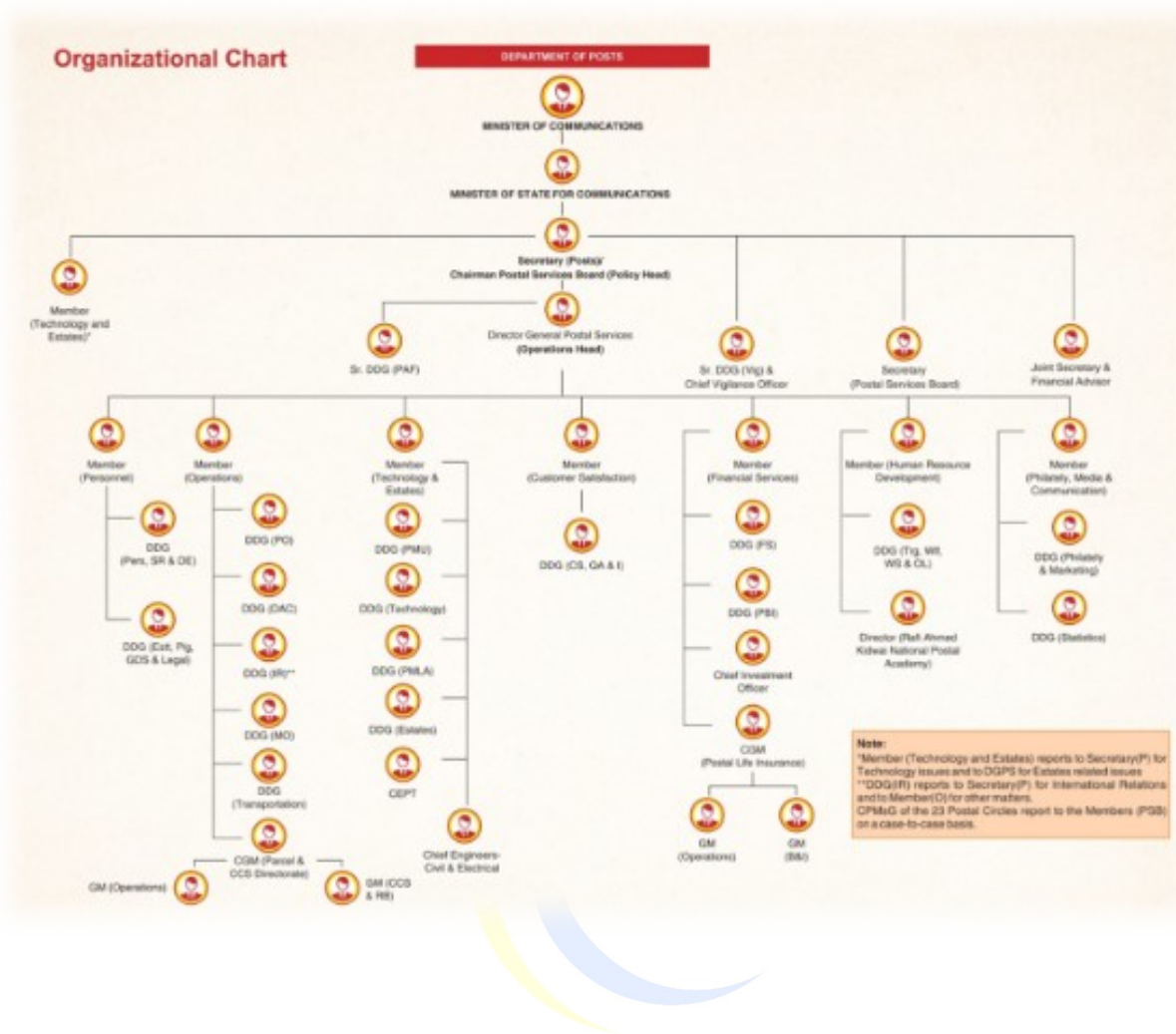
4.3 সেনা ডাকঘৰ — CBPO নাম আৰু পিন কোড

Army Post Office সেনা ডাকঘৰ	Also Called অন্য নাম	PIN Code পিন কোড
56 APO — New Delhi (নতুন দিল্লী)	1 CBPO	900056
99 APO — Kolkata (কলকাতা)	2 CBPO	900099

- **CBPO** stands for **Central Base Post Office**.
- **CBPO** ৰ সম্পূৰ্ণ নাম **Central Base Post Office** (কেন্দ্ৰীয় বেছ ডাকঘৰ)।

5. Department of Posts — Organisational Chart

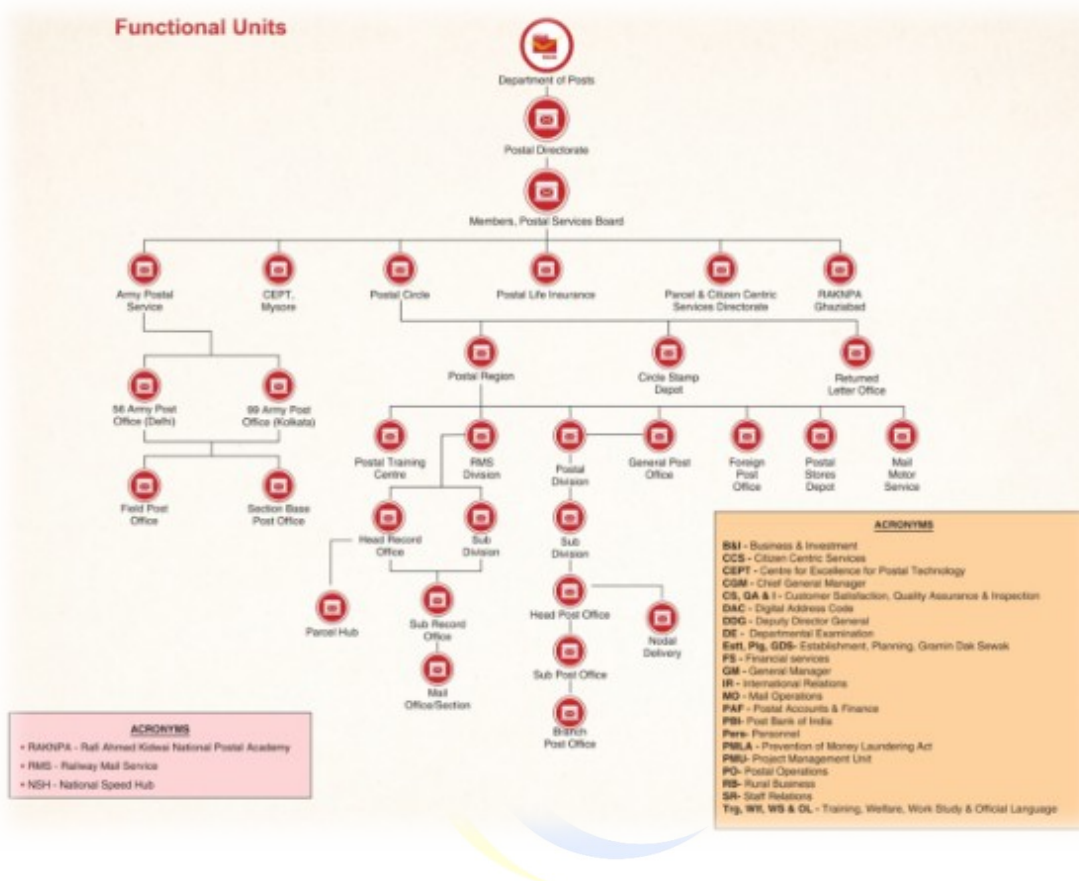
5. ডাক বিভাগ — সাংগঠনিক চার্ট

6. Postal Directorate — Field Structure

6. ডাক সঞ্চালকালয় — ক্ষেত্রীয় গাঁথনি

- Under the **Postal Directorate** there are several directorates, institutions and field units.
- Postal Directorate (ডাক সঞ্চালকালয়)** ৰ অন্তৰ্গত কেইবাটাও directorates, প্রতিষ্ঠান আৰু ক্ষেত্রীয় ইউনিট আছে।

6.1 Direct Wings under Postal Directorate

6.1 ডাক সঞ্চালকালয়ৰ অধীনৰ প্রত্যক্ষ শাখাসমূহ

Wing / Unit শাখা / ইউনিট	Note (English)	টোকা (অসমীয়া)
Parcel Directorate	Handles parcel business	পাৰ্চেল কাম চায়
RAKNPA, Ghaziabad	Apex training academy	শীৰ্ষ প্রশিক্ষণ একাডেমী
Postal Circle	Circle level administrative unit	চাৰ্কল স্তৰৰ প্রশাসনিক ইউনিট
Business Development Directorate	Business development work	ব্যৱসায় বিকাশৰ কাম
Postal Life Insurance Directorate	PLI work	PLI (ডাক জীৱন বীমা) কাম
CEPT, Mysore	Technology centre	প্রযুক্তি কেন্দ্ৰ
Army Postal Service	Postal service for Armed Forces	সশস্ত্ৰ বাহিনীৰ বাবে ডাক সেৱা

6.2 Under Postal Circle

6.2 পোষ্টেল চাৰ্কলৰ অন্তৰ্গত

- **Circle Stamp Depot** (চাৰ্কল ষ্টেম্প ডিপো)
- **Returned Letter Office** (ঘূৰাই দিয়া চিঠিৰ কাৰ্যালয়)
- **Postal Region** (ডাক ৰিজন)
- Postal Region ৰ অন্তৰ্গত: **General Post Office, Foreign Post, Postal Stores & Stamps Depot, Mail Motor Service**

6.3 Other Field Units, Accounts Offices & Depots

6.3 অন্যান্য ক্ষেত্ৰীয় ইউনিট, হিচাপ কাৰ্যালয় আৰু ডিপো

Point বিন্দু	English	অসমীয়া
Postal Accounts Offices ডাক হিচাপ কাৰ্যালয়	There are 23 Postal Accounts Offices in the Department, headed by SAG/JAG (Senior/Junior Administrative Grade) level officers. They also work as the Internal Finance Advisor to the Chief Postmaster General .	বিভাগত 23 টা ডাক হিচাপ কাৰ্যালয় আছে, যিবোৰৰ নেতৃত্ব SAG/JAG স্তৰৰ বিষয়াই কৰে। তেওঁলোকে মুখ্য পোষ্টমাষ্টাৰ জেনেৰেলৰ আভ্যন্তৰীণ বিত্তীয় পৰামৰ্শদাতা হিচাপেও কাম কৰে।
Depots (Merged) ডিপো (একত্ৰীকৰণ)	At present the Postal Store Depot and the Circle Stamp Depot have been merged , and the merged depot is headed by a single PS Group 'B' officer, i.e. Superintendent .	বৰ্তমান পোষ্টেল ষ্টোৰ ডিপো আৰু চাৰ্কল ষ্টাম্প ডিপো একত্ৰিত কৰা হৈছে, আৰু একত্ৰিত ডিপোৰ নেতৃত্ব এজন PS গ্ৰুপ 'বি' বিষয়া অৰ্থাৎ অধীক্ষকে কৰে।
Types of Division মণ্ডলৰ প্ৰকাৰ	Postal Division → SP / SSP RMS Division → SRM / SSRM	ডাক মণ্ডল → SP / SSP RMS মণ্ডল → SRM / SSRM

In simple words: 23 circles, and also 23 Postal Accounts Offices — headed by SAG/JAG officers who double as Internal Finance Advisor to the CPMG. The two depots (PSD + CSD) are now one, under a Superintendent.

সহজ ভাষাত: 23 চাৰ্কল, আৰু 23 টা ডাক হিচাপ কাৰ্যালয় — যিবোৰৰ নেতৃত্ব SAG/JAG বিষয়াই কৰে আৰু তেওঁলোক CPMG ৰ আভ্যন্তৰীণ বিত্তীয় পৰামৰ্শদাতাও। দুয়োটা ডিপো (PSD + CSD) এতিয়া এটাই, অধীক্ষকৰ অধীনত।

7. Postal Circles of India (23 Circles)

7. ভাৰতৰ ডাক চাৰ্কল (23 চাৰ্কল)

- India has **23 Postal Circles**, plus **1 Base Circle** for the Armed Forces.
- Each circle has its own **Headquarters** and covers certain **States / Union Territories**.
- ভাৰতত **23 টা Postal Circles (ডাক চাৰ্কল)** আছে, আৰু সশস্ত্ৰ বাহিনীৰ বাবে **1 Base Circle** পৃথকে আছে।
- প্ৰতিটো চাৰ্কলৰ নিজস্ব **Headquarters (মুখ্যালয়)** থাকে আৰু ই কিছুমান **States / Union Territories (ৰাজ্য / কেন্দ্ৰীয় শাসিত অঞ্চল)** cover কৰে।

Sr. No.ক্র. সং.	Circle Nameচাৰ্কলৰ নাম	Headquartersমুখ্য লয়	States / Union Territories Coveredঅন্তৰ্ভুক্ত ৰাজ্য / কেন্দ্ৰীয় শাসিত অঞ্চল
1	Andhra Pradesh	Vijayawada	Andhra Pradesh, Yanam (Puducherry)
2	Assam	Guwahati	Assam
3	Bihar	Patna	Bihar
4	Chhattisgarh	Raipur	Chhattisgarh
5	Delhi	New Delhi	Delhi
6	Gujarat	Ahmedabad	Gujarat, Dadra & Nagar Haveli, Daman & Diu

Sr. No.ক্র. সং.	Circle Nameচাৰ্কলৰ নাম	Headquartersমুখ্যা লয়	States / Union Territories Coveredঅন্তৰ্ভুক্ত ৰাজ্য / কেন্দ্ৰীয় শাসিত অঞ্চল
7	Haryana	Ambala Cantt.	Haryana
8	Himachal Pradesh	Shimla	Himachal Pradesh
9	Jammu & Kashmir	Srinagar	Jammu & Kashmir, Ladakh
10	Jharkhand	Ranchi	Jharkhand
11	Karnataka	Bengaluru	Karnataka
12	Kerala	Thiruvananthapuram	Kerala, Lakshadweep, Mahe
13	Madhya Pradesh	Bhopal	Madhya Pradesh
14	Maharashtra	Mumbai	Maharashtra, Goa
15	North East	Shillong	Arunachal Pradesh, Manipur, Meghalaya, Mizoram, Nagaland, Tripura
16	Odisha	Bhubaneswar	Odisha
17	Punjab	Chandigarh	Punjab, Chandigarh
18	Rajasthan	Jaipur	Rajasthan
19	Tamil Nadu	Chennai	Tamil Nadu, Puducherry (except Yanam & Mahe)
20	Telangana	Hyderabad	Telangana
21	Uttar Pradesh	Lucknow	Uttar Pradesh
22	Uttarakhand	Dehradun	Uttarakhand
23	West Bengal	Kolkata	West Bengal, Sikkim, Andaman & Nicobar Islands

Total = 23 Circles + 1 Base Circle | মুঠ = 23 চাৰ্কল + 1 বেছ চাৰ্কল

8. Base Circle (Army Postal Service)

8. বেছ চাৰ্কল (আৰ্মি পোষ্টেল চাৰ্ভিচ)

Aspectদিশ	Details (English)	বিৱৰণ (অসমীয়া)
Name নাম	Base Circle	Base Circle (বেছ চাৰ্কল)
Headquarters মুখ্যালয়	New Delhi (Army HQ)	New Delhi (Army HQ / সেনা মুখ্যালয়)
Purpose উদ্দেশ্য	To cater to the postal communication needs of the Armed Forces (Army, Navy, Air Force)	Armed Forces (সশস্ত্ৰ বাহিনী — Army, Navy, Air Force) ৰ ডাক যোগাযোগৰ প্ৰয়োজনীয়তা পূৰণ কৰা
Head of Circle চাৰ্কল মুৰব্বী	Additional Director General, Army Postal Service (Rank: Major General)	Additional Director General, Army Postal Service (ৰেংক: Major General)

Aspect/দিশ	Details (English)	বিৱৰণ (অসমীয়া)
Officer Cadre বিষয়া সংবৰ্গ	Officers on deputation from the Civil Posts (Department of Posts)	বিষয়াসকল Civil Posts (Department of Posts) ৰ পৰা deputation (প্ৰতিনিয়োগ) ত আহে
Other Ranks (Staffing) অন্য ৰেংক (ষ্টাফিং)	75% personnel drawn from Department of Posts (except GDS) 25% personnel recruited directly by the Army	75% কৰ্মচাৰী Department of Posts ৰ পৰা লোৱা হয় (except GDS) 25% কৰ্মচাৰী পোনপটীয়াকৈ Army ৰ দ্বাৰা নিযুক্তি দিয়া হয়
Special Role বিশেষ ভূমিকা	Provides postal services to soldiers in peace areas, field areas, and forward posts during war, peace, and natural calamities	সৈনিকসকলক peace areas (শান্তি অঞ্চল), field areas (ফিল্ড অঞ্চল) আৰু forward posts (অগ্ৰিম চকী) ত যুদ্ধ, শান্তি আৰু প্ৰাকৃতিক দুৰ্যোগৰ সময়ত ডাক সেৱা দিয়ে

8.1 More Facts on Army Postal Service

8.1 সেনা ডাক সেৱা সম্পৰ্কীয় অন্যান্য তথ্য

Point বিন্দু	English	অসমীয়া
Headquarters মুখ্যালয়	The headquarter of the Army Postal Service (India) is located at the Integrated Headquarters of Ministry of Defence (Army), New Delhi.	সেনা ডাক সেৱা (ভাৰত) ৰ মুখ্যালয় প্ৰতিৰক্ষা মন্ত্ৰালয় (সেনা) ৰ সংহত মুখ্যালয়, নতুন দিল্লী ত অৱস্থিত।
Officer Cadre বিষয়া সংবৰ্গ	The Officer's cadre of APS is drawn on deputation from the Indian Postal Service (IPoS).	APS ৰ বিষয়া সংবৰ্গ ভাৰতীয় ডাক সেৱা (IPoS) ৰ পৰা প্ৰতিনিয়োগত লোৱা হয়।
CBPOs & their Heads CBPO আৰু ইয়াৰ মুৰব্বী	The two Command-based Post Offices (CBPOs) are at Delhi and Kolkata , commanded by Commandants in the rank of Colonel.	দুটা কমান্ড ভিত্তিক ডাকঘৰ (CBPO) দিল্লী আৰু কলকাতা ত আছে, যাৰ কমান্ড কৰ্ণেল ৰেংকৰ কমান্ডেণ্ট ৰ হাতত থাকে।
	The Department of Posts has full fledged army wing in Indian army.	ভাৰতীয় সেনাত ডাক বিভাগৰ এটা সম্পূৰ্ণ ৰূপে কাৰ্যৰত আৰ্মি উইং আছে।
Training Centre প্ৰশিক্ষণ কেন্দ্ৰ	The Army Postal Service Training Centre is at Kamptee, Nagpur (Maharashtra) , also commanded by a Commandant of Colonel rank.	সেনা ডাক সেৱা প্ৰশিক্ষণ কেন্দ্ৰ কামথী, নাগপুৰ (মহাৰাষ্ট্ৰ) ত আছে, যাৰ কমান্ড কৰ্ণেল ৰেংকৰ কমান্ডেণ্ট ৰ হাতত থাকে।

9. Key Officeholders

9. প্ৰমুখ পদাধিকাৰী

Positionপদ	Nameনাম	Notes / Additional Infoটোকা
Minister of Communications (Union Cabinet Minister) যোগাযোগ মন্ত্রী (কেন্দ্রীয় কেবিনেট মন্ত্রী)	Shri Jyotiraditya M. Scindia	
Minister of State (MoS) for Communications যোগাযোগ ৰাজ্যিক মন্ত্রী	Dr. Chandra Sekhar Pemmasani	
Secretary, Department of Posts & Chairperson, Postal Services Board সচিব, ডাক বিভাগ আৰু অধ্যক্ষ, ডাক সেৱা বৰ্ড	Shri Subrat Das	
Director General of Postal Services মহাসঞ্চালক, ডাক সেৱা	Shri Jitendra Gupta	

Note / টোকা

In simple words: These names can change. Check the official India Post website at least one month before your exam.

সহজ ভাষাত: এই নামবোৰ সলনি হ'ব পাৰে। পৰীক্ষাৰ কমেও এমাহ আগতে India Post ৰ চৰকাৰী ৱেবছাইটত পৰীক্ষা কৰি লওক।

10. Postal Service Board (Apex Management Body)

10. ডাক সেৱা বৰ্ড (শীৰ্ষ ব্যৱস্থাপনা নিকায়)

- The Postal Service Board is the **highest decision-making authority of DoP**.
- Postal Service Board, **DoP ৰ সৰ্বোচ্চ সিদ্ধান্ত গ্ৰহণকাৰী কৰ্তৃপক্ষ**।

10.1 Composition

10.1 গাঁথনি

- **Chairman**
- **Seven Members** with the following portfolios.
 - **Chairman (অধ্যক্ষ)**
 - তলত দিয়া portfolios (বিভাগ) থকা **সাতজন Members (সদস্য)**।

No.ক্র.	Portfolio (English)	প'ৰ্টফলিঅ' (অসমীয়া)
1	Personnel	কাৰ্মিক (Personnel)
2	Operations	পৰিচালনা (Operations)
3	Customer Satisfaction	গ্ৰাহক সন্তুষ্টি
4	Financial Services	বিত্তীয় সেৱা (Financial Services)
5	Human Resource Development (HRD)	মানৱ সম্পদ বিকাশ (HRD)
6	Estates	সম্পদ
7	Philately, Media and communication	ডাক-টিকট সংগ্ৰহ, মিডিয়া আৰু যোগাযোগ

10.2 Permanent Invitee

10.2 স্থায়ী আমন্ত্ৰিত সদস্য

- The **Joint Secretary and Financial Advisor** to the Department is a **permanent invitee** to the Board.
- বিভাগৰ **Additional Secretary and Financial Advisor** (অতিৰিক্ত সচিব আৰু বিত্তীয় পৰামৰ্শদাতা) বৰ্ডৰ **permanent invitee** (স্থায়ী আমন্ত্ৰিত সদস্য) হয়।

10.3 Secretariat Support

10.3 সচিবালয় সহায়

- The Board is assisted by a **senior staff officer of the Directorate** who acts as **Secretary to the Board**.
- বৰ্ডক সহায় কৰে **Directorate** ৰ এজন **senior staff officer** (জ্যেষ্ঠ ষ্টাফ বিষয়া) এ, যিয়ে **Secretary to the Board** (বৰ্ডৰ সচিব) হিচাপে কাম কৰে।

10.4 Supporting Officers at HQ

10.4 মুখ্যালয়ত সহায়ক বিষয়া

- **Deputy Directors General (DDG) — উপ মহাসঞ্চালক**
- **Directors — সঞ্চালক**
- **Assistant Directors General (ADG) — সহকাৰী মহাসঞ্চালক**
- এই বিষয়াসকলে Headquarters ত বৰ্ডক **functional** আৰু **administrative support** (কাৰ্য্যকৰী আৰু প্ৰশাসনিক সহায়) দিয়ে।
- These officers provide **functional and administrative support** to the Board at the Headquarters.

Chairman + 7 Members → Permanent Invitee (ASFA) → Secretary to the Board → DDG / Directors / ADG

11. Postal Services Board — Present Composition

11. ডাক সেৱা বৰ্ড — বৰ্তমান গাঁথনি

11.1 Chairperson & Director General

11.1 অধ্যক্ষ আৰু মহাসঞ্চালক

Roleভূমিকা	Nameনাম	Designationপদবী
Chairperson অধ্যক্ষ	Shri Subrat Das	Secretary, Department of Posts & Chairperson (সচিব, ডাক বিভাগ আৰু অধ্যক্ষ)
Director General মহাসঞ্চালক	Shri Jitendra Gupta	Director General Postal Service (মহাসঞ্চালক, ডাক সেৱা)

11.2 Members of the Board (by Portfolio)

11.2 বৰ্ডৰ সদস্য (প'ৰ্টফলিঅ' অনুসৰি)

No.ক্র.	Nameনাম	Portfolio (English)	প'ৰ্টফলিঅ' (অসমীয়া)
1	Shri K. Prakash	Personnel	কাৰ্মিক (Personnel)
2	Shri Harpreet Singh	Operations	পৰিচালনা (Operations)
3	Ms. Samriti Sharan	Customer Satisfaction	গ্ৰাহক সন্তুষ্টি
4	Ms. Manisha Sinha	Financial Services	বিত্তীয় সেৱা (Financial Services)
5	Col. S.F.H. Rizvi	Human Resource Development (HRD)	মানৱ সম্পদ বিকাশ (HRD)
6	Ms. Pratibha Nath	Estates	সম্পদ
7	Ms. Mariamma Thomas	Philately, Media and communication	ডাক-টিকট সংগ্ৰহ, মিডিয়া আৰু যোগাযোগ

11.3 Permanent Invitee & Secretary to the Board

11.3 স্থায়ী আমন্ত্ৰিত সদস্য আৰু বৰ্ড সচিব

Roleভূমিকা	Nameনাম	Designationপদবী
Permanent Invitee স্থায়ী আমন্ত্ৰিত সদস্য	Shri Shreeshail Malge	Joint Secretary and Financial Advisor (JSFA) (অতিৰিক্ত সচিব আৰু বিত্তীয় পৰামৰ্শদাতা)
Secretary to the Board বৰ্ডৰ সচিব	Dr. Sachin Mittal	Secretary (PSB) (সচিব, ডাক সেৱা বৰ্ড)

Note / টোকা

In simple words: These details are subject to change. Verify the latest information at least one month before the examination from the official India Post website (www.indiapost.gov.in).

সহজ ভাষাত: এই বিৱৰণবোৰ সলনি হ'ব পাৰে। পৰীক্ষাৰ কমেও এমাহ আগতে India Post ৰ চৰকাৰী ৱেবছাইট (www.indiapost.gov.in) ৰ পৰা শেহতীয়া তথ্য নিশ্চিত কৰক।

12. Postal Training Institutions

12. ডাক প্রশিক্ষণ প্রতিষ্ঠান

12.1 Apex & Specialized Training Institutions

12.1 শীৰ্ষ আৰু বিশেষ প্রশিক্ষণ প্রতিষ্ঠান

Institute প্রতিষ্ঠান	Location স্থান	Details বিৱৰণ
R.A.K.N.P.A. (Rafi Ahmed Kidwai National Postal Academy)	Ghaziabad, Uttar Pradesh (গাজিয়াবাদ, উত্তৰ প্ৰদেশ)	Apex training institute of the Department of Posts for higher management cadre officers (IPoS/Group A) . ডাক বিভাগৰ শীৰ্ষ প্রশিক্ষণ প্রতিষ্ঠান, যিটো উচ্চ ব্যৱস্থাপনা সংবৰ্গৰ বিষয়াসকলৰ (IPoS/Group A) বাবে।
C.E.P.T. (Centre for Excellence in Postal Technology)	Mysuru (Main Office), Hyderabad, Bangalore, Chennai (মহীশূৰ, হায়দৰাবাদ, বেংগালুৰু, চেন্নাই)	Specialized institute for IT, technology, and automation in the Department of Posts. ডাক বিভাগত IT, technology (প্ৰযুক্তি) আৰু automation (স্বয়ংক্ৰিয়কৰণ) ৰ বাবে বিশেষ প্রতিষ্ঠান।

12.2 Postal Training Centers (PTCs)

12.2 ডাক প্রশিক্ষণ কেন্দ্ৰ (PTCs)

Sr. No. ক্র.সং.	State ৰাজ্য	Location (PTC) স্থান (PTC)
1	Uttar Pradesh (উত্তৰ প্ৰদেশ)	Saharanpur (ছাহাৰানপুৰ)
2	Gujarat (গুজৰাট)	Vadodara (ভাদোদৰা)
3	Karnataka (কৰ্ণাটক)	Mysuru (মহীশূৰ)
4	Tamil Nadu (তামিলনাডু)	Madurai (মাদুৰাই)
5	Bihar (বিহাৰ)	Darbhanga (দৰভাংগা)
6	Assam (অসম)	Guwahati (গুৱাহাটী)

12.3 Heads of Apex Training Institutions

12.3 শীৰ্ষ প্রশিক্ষণ প্রতিষ্ঠানৰ মুৰব্বী

Institute প্রতিষ্ঠান	Location & Head স্থান আৰু মূৰব্বী	অসমীয়া বিৱৰণ
C.E.P.T. (Centre for Excellence in Postal Technology)	Mysore (Nazarbad), Karnataka Headed by the General Manager .	মহীশূৰ (নজৰবাদ), কৰ্ণাটক ইয়াৰ নেতৃত্ব মহাব্যৱস্থাপকে কৰে।
R.A.K.N.P.A. (Rafi Ahmed Kidwai National Postal Academy)	Ghaziabad, Uttar Pradesh Headed by the Director .	গাজিয়াবাদ, উত্তৰ প্ৰদেশ ইয়াৰ নেতৃত্ব সঞ্চালকে কৰে।

- RAKNPA imparts training to **higher managerial cadres, Group A officers of the Indian Postal Service, Group B officers of the Department of Posts, and Managers of Foreign Postal Administrations.**
- RAKNPA এ **উচ্চ ব্যৱস্থাপকীয় সংবৰ্গ, ভাৰতীয় ডাক সেৱাৰ গ্ৰুপ A বিষয়া, ডাক বিভাগৰ গ্ৰুপ B বিষয়া আৰু বিদেশী ডাক প্ৰশাসনৰ ব্যৱস্থাপকসকলক** প্ৰশিক্ষণ প্ৰদান কৰে।

12.4 Regional Training Centres (RTC)

12.4 ক্ষেত্ৰীয় প্ৰশিক্ষণ কেন্দ্ৰ (RTC)

- There are **4 RTCs**, set up for providing training to the **Postal Operative Staff**.
- **4 টা RTC** আছে, যিবোৰ **ডাক পৰিচালনা কৰ্মচাৰীসকলক** প্ৰশিক্ষণ দিবলৈ স্থাপন কৰা হৈছে।

Sr. No. ক্ৰ.সং.	Regional Training Centre (RTC) ক্ষেত্ৰীয় প্ৰশিক্ষণ কেন্দ্ৰ	State ৰাজ্য
1	Bhubaneswar	Odisha (ওড়িশা)
2	Delhi	Delhi (দিল্লী)
3	Nashik	Maharashtra (মহাৰাষ্ট্ৰ)
4	Hubballi	Karnataka (কৰ্ণাটক)

In simple words: Do not mix them up: **6 PTCs** train the general postal staff cadre, while **4 RTCs** (Bhubaneswar, Delhi, Nashik, Hubballi) train the **Postal Operative Staff**.

সহজ ভাষাত: ইহঁতক ইটোৰ সৈতে সিটো মিহলি নকৰিব: **6 টা PTC** এ সাধাৰণ ডাক কৰ্মচাৰী সংবৰ্গক প্ৰশিক্ষণ দিয়ে, আনহাতে **4 টা RTC** (ভূৱনেশ্বৰ, দিল্লী, নাচিক, হুবলী) এ **ডাক পৰিচালনা কৰ্মচাৰীসকলক** প্ৰশিক্ষণ দিয়ে।

12.5 In Short

12.5 চমুকৈ

- **1 National Academy (RAKNPA)**
- **1 Technology Centre (CEPT)**
- **6 Postal Training Centers (PTCs)**

13. Heads of Institutions (All Levels)

13. প্রতিষ্ঠানৰ মুৰব্বী (সকলো স্তৰ)

- Every office and institution of the Department of Posts has a designated head. The table below lists them at a glance.
- ডাক বিভাগৰ প্ৰতিটো কাৰ্যালয় আৰু প্ৰতিষ্ঠানৰ এজন নিৰ্দিষ্ট মুৰব্বী থাকে। তলত দিয়া তালিকাত ইহঁতক এবাৰ চকুফুৰাই চাওক।

No. ক্র.	Institution / Office প্ৰতিষ্ঠান / কাৰ্যালয়	Head মুৰব্বী
1	Directorate সঞ্চালকালয়	Secretary of Posts & Director General সচিব (ডাক) আৰু মহাসঞ্চালক
2	Circle Office চাৰ্কল কাৰ্যালয়	Chief Postmaster General (CPMG) মুখ্য পোষ্টমাষ্টাৰ জেনেৰেল
3	Postal Account Office ডাক হিচাপ কাৰ্যালয়	Director সঞ্চালক
4	Regional Office ৰিজনেল কাৰ্যালয়	Postmaster General (PMG) পোষ্টমাষ্টাৰ জেনেৰেল
5	General Post Office (GPO) জেনেৰেল পোষ্ট অফিচ	Director GPO or Chief PM or Senior PM সঞ্চালক GPO / চীফ PM / চিনিয়ৰ PM
6	Gazetted Head Office (HO) ৰাজপত্ৰিত মুখ্য ডাকঘৰ	Senior PM or Chief PM চিনিয়ৰ PM বা চীফ PM
7	Army Postal Service (APS) সেনা ডাক সেৱা	Additional Director General (ADG) অতিৰিক্ত মহাসঞ্চালক
8	PTCs & RAKNPA PTC আৰু RAKNPA	Director সঞ্চালক
9	CEPT, Mysore CEPT, মহীশূৰ	General Manager & Director মহাব্যৱস্থাপক আৰু সঞ্চালক
10	BD, PLI & Parcel Directorate BD, PLI আৰু পাৰ্চেল সঞ্চালকালয়	Chief General Manager মুখ্য মহাব্যৱস্থাপক
11	Returned Letter Office (RLO) ঘূৰাই দিয়া চিঠিৰ কাৰ্যালয়	Manager ব্যৱস্থাপক
12	Mail Motor Service (MMS) মেইল মটৰ সেৱা	Senior Manager or Manager জ্যেষ্ঠ ব্যৱস্থাপক বা ব্যৱস্থাপক
13	Postal Stores Depot (PSD) পোষ্টেল ষ্টোৰ ডিপো	Superintendent of PSD অধীক্ষক, PSD
14	Postal Division ডাক মণ্ডল	SPOs / SSPOs ডাক অধীক্ষক / জ্যেষ্ঠ ডাক অধীক্ষক
15	RMS Division RMS মণ্ডল	SRM / SSRM অধীক্ষক RMS / জ্যেষ্ঠ অধীক্ষক RMS

Note: Try to remember the office incharge of the important divisions or officers in you respective circle as a general where possible not necessary. For example for Rajasthan Circle: Pin code of Jaipur(Circle office). And designation of your division incharge: For example if you are from Jalandhar(Punjab) working in Post Offices → You should know whether it SSPO or SPO (Incharge of division).

POSTAL NETWORK AT A GLANCE

(As on 31.03.2025)

		(In number)
1	Postal Circles	23
2	Postal Regions	54
3	Postal Divisions	471
4	Postal Accounts Offices	23
5	Circle Stamp Depots (CSD)	1
6	Postal Store Depots (PSD)	26
7	Railway Mail Service Divisions (RMS)	69
8	Postal Training Centres (PTCs)	6
9	Post Offices	1,64,999
(A)	Rural Post Offices	1,49,385
	Urban Post Offices	15,614
(B)	Head Post Offices	810
	Sub Post Offices	24,281
	Branch Post Offices	1,39,908
10	Delivery Post Offices	1,57,455
11	Night Post Offices	130
12	National Sorting Hubs	97
13	Countries covered under International Speed Post (Merchandise & documents - both)	100
14	Countries covered under International Speed Post (documents only)	6
15	Average persons served per Post Office*	8,566
16	Average rural persons served per Rural Post Office*	6,083
17	Average urban persons served per Urban Post Office*	32,314
18	Average area served by a Post Office (in Sq. Km.)	19.92

* Estimated by using projected population as on 01.03.2025 from the Report of the Technical Group on Population Projections (July, 2020), National Commission on Population, Ministry of Health & Family Welfare

14. Important Points — Numerical Data to Update Before Exam

14. গুৰুত্বপূৰ্ণ বিন্দু — পৰীক্ষাৰ আগতে আপডেট কৰিবলগীয়া পৰিসংখ্যা

- These figures **keep changing**. As per the source, this data will be provided **one month before the exam** — fill in the latest numbers from www.indiapost.gov.in or from **Annual Postal Report**.

No. ক্র.	Data Point (English)	পৰিসংখ্যা (অসমীয়া)
1	Total Circles	মুঠ চাৰ্কল
2	Total Post Offices	মুঠ ডাকঘৰ
3	Total Divisions	মুঠ ডিভিজন
4	Average area covered by each Post Office	প্ৰতিটো ডাকঘৰে cover কৰা গড় ক্ষেত্ৰফল
5	Total Headquarters	মুঠ মুখ্যালয়
6	Total P.O. (Post Offices)	মুঠ P.O.
7	Total A.M.P.C. (Automatic Mail Processing Centres)	মুঠ A.M.P.C.
8	Total G.P.O. (General Post Offices)	মুঠ G.P.O.
9	Total Postal Store Depots	মুঠ পোষ্টেল ষ্টোৰ ডিপো
10	Total Circle Stamp Depots	মুঠ চাৰ্কল ষ্টাম্প ডিপো
11	National Sorting Hubs	ৰাষ্ট্ৰীয় বাছনি কেন্দ্ৰ
12	Intra Circle Hubs	ইণ্ট্ৰা চাৰ্কল হাব
13	Total National Speed Post Hubs	মুঠ ৰাষ্ট্ৰীয় স্পীড পোষ্ট হাব
14	Total Postal Regions	মুঠ ডাক ৰিজন
15	Total RMS Divisions	মুঠ RMS ডিভিজন
16	Total Post Offices in Rural areas	গ্ৰামীণ অঞ্চলৰ মুঠ ডাকঘৰ
17	Total Post Offices in Town / Urban areas	নগৰীয়া অঞ্চলৰ মুঠ ডাকঘৰ